

BAARD VERMEULEN

Sieske de Gistmarchand, de Roste Wasser, Zot Sofietje, Sander den Oliekoeke en zoveel andere Kokedies verdienen ontegensprekelijk het recht als rasechte Gentse typen toegesproken te worden.

Een man die Emile Andelhof met even veel recht een eersterangsplaats in zijn Galerij had mogen - kunnen en moeten - geven, is zonder de minste twijfel "Den Baard Vermeulen".

Ik zou waarachtig niet lang hoeven te zoeken om aan de weet te komen waarom Andelhof (en anderen) die "Baard" zo'n flagrant onrecht hebben aangedaan. Die waarom houd ik voor mij. Aan de welwillende lezer om die waarom, mijn verhaal verorberend, zelf op het spoor te komen. Uit dat verhaal, dat ik zal proberen uit te doeken te doen zo genietbaar, zo on-droog mogelijk, zal maar al te vlug blijken dat onze held meer een beruchte dan een beroemde Strop geweest is. Basta.

Jawel, de "Baard" heeft geschiedenis gemaakt. Heeft de ene stadsgenoot kostelijk geamuseerd, de andere dodelijk geërgerd. Het als geen ander op de tong gereden, maar heeft van zijn kant geen gelegenheid ongebruikt gelaten om van de zijne een vlijmscherp wapen te maken. Zijn tegenstander sleurde hij door de modder wel verwachtend dat hij met gelijke munt zou betaald worden.

Laat me eerst en vooral vertellen waarom EUGENE VANDER MEULEN voor "Den Baard Vermeulen" uitgescholden werd. Zoals u op zijn portret kunt zien droeg de man een lange, op twee punten uitlopende baard. Op dat portret ziet die harige waterval er tamelijk ver-

zorgd uit. In werkelijkheid was hij jaar in jaar uit een schoolvoorbeeld van verwaarlozing en smakeloosheid. En wanneer daarenboven bedacht wordt dat zijn garderobe meer had van een armelijk, niet vlekkeloos, plunje : een zwarte, rossig geworden "pietaleer" alias "kontekletser", en een dito slodderbroek, mag het niemand verbazen dat hij vierkant voor de gek werd gehouden, in acht genomen dat... Maar hierover straks meer.

Eugène-Marie-Louis-Ghislain Vander Meulen werd geboren te Gent op 8 okt. 1824. Zijn vader, Lodewijk Gustaaf († 10-8-1892) of Gustaaf Lodewijk - ik weet niet in welke volgorde de namen dienen geplaatst - was een welgestelde tekstielabrikant; fabriek gelegen aan de toenmalige Dierentuindreef (nu Pres. Fr. Rooseveltlaan), de woning, zijnde een hôte! de maître, gelegen aan de Poel. Lodewijk Gustaaf had Marie-Thérèse Van Hoorde gehuwd, een van de twee dochters van een lijnwaadkoopman gehuisvest aan de Lange Munt. Als bruidschat had het meisje eventjes de bagatel van 100.000 F meegekregen ! U moet niet vragen of de Vander Meulens er goed inzaten.

Eugène had twee broeders : Alfred en Gustaaf, en een zuster Mathilde. Hij zelf huwde met Angelique Bubo!s, afkomstig uit Geraardsbergen. Twee kinderen werden uit die echt geboren : Emile en Maurice. Aangezien we alleen Emile in ons verhaal wensen te betrekken, laten we de overige familieleden maar liefst links liggen. Ook Emile's kinderen en kleinzoon.

Toen Marie-Thérèse op 18-2-1878 overleed werd ze teraardebesteld op het Campo Santo te St.-Amandsberg, wat zeggen wil dat ze als eerste geplaatst werd in een ruime grafkelder, gelegen tegen een omheiningsmuur op nauwelijks een tiental passen van J. Fr. Willems' praalgraf. Achtereenvolgens kwamen haar in heur rustplaats vervoegen : Alfred (1880); Mathilde (1889); Gustaaf Lodewijk (1892); Eugène (12-11-1900); Angelique (1901); Maurice I (1918); Eugenie Klein (Maurice's weduwe; 1918); Emile (12-5-1921); Maurice II (Emile's zoon; 1927). Inmiddels zijn enkele namen van de zerk verdwenen zodat u nog maar de laatste vier te lezen krijgt.

Wie zich inbeeldt dat Eugène - later wordt dat weleens Eugene -, gesproten uit een onmiskenaar, natuurlijk Fransgezind, bourgeoisie milieu, zou nageaapt hebben wat zijn broer Alfred en zijn zus Mathilde hem met brio voorgedaan hadden, nl. gezwind van hun rente gaan leven, moet noodgedwongen van een kale reis thuiskomen. Zoals we het zullen meemaken gebruikte hij zijn centjes voor een hele boel andere zaken.

Misdeeld was hij geenszins en op zijn tong was hij reeds van kindsbeen

af niet gevallen wat voor gevolg had dat zijn huisgenoten en de talrijke vrienden en kennissen hem bij meer dan een gelegenheid "den advocaat" noemden.

Doch om een togadrager te worden diende ferm en braafjes gestudeerd. En dat waren precies dingen waarvoor de jongeman niet te lui, verre van daar, maar te eigenzinnig was. Te egocentrisch ingesteld. Wellicht te intelligent om zich in door anderen voor hem afgebakende banen te laten leiden.

Of hij het Gents Atheneum volledig doorlopen heeft, weet ik niet. Hoe dan ook, hij ging naar Keulen om er de kennis van zijn Duits en naar Londen om er die van zijn Engels te gaan uitbreiden. Wat hij uiteindelijk met de aldus bijeengegaarde bagage wetenschap zal aanvangen? Alleszins niet datgene waarmee hij de verwachtingen van huisgenoten en vrienden had kunnen en moeten beantwoorden.

Onder de talrijke kennissen die hij telde - beslist bourgeois zoals hij er van huize uit een was - waren er twee die een niet te ontkennen invloed op hem uitgeoefend hebben. Benoni Verhelst betrok aan de Onderstraat 18,3 dat gedeelte van het Ryhovesteen, dat u meteen herkent aan zijn drie grote vensterramen. Volgens A. Heins, die omtrent de eeuwwisseling datzelfde pand met (zijn broer?) Maurice bewoonde, zou Verhelst daar pas in 1860 komen wonen zijn. In werkelijkheid is het in de jaren '40 geweest dat de jonge Vander Meulen Benoni's "zulle" kwam platlopen. Waarom dan wel zult u vragen?

Benoni's stuk "steen" geleeke meer op een museum dan op een bewoonde flat. Zoals men in die dagen zei: een kabinet. Talrijker dan we zouden vermoeden waren in die tijd de stadsgenoten die zo'n kabinet ingericht hadden. Denk aan het "Cabinet d'Huyvetter" dat voor een groot gedeelte in het Bijlokemuseum ondergebracht is. Ook aan dat van A. Goetghebuer, wiens verzameling stadsgezichten e.d. in het Stadsarchief berusten. Aan dat van A. Neyt wienst collectie militaire zaken eveneens in het Bijlokemuseum tentoongesteld zijn. Maar geen kabinet was zo rijk en zo verscheiden als dat van Benoni Verhelst. Daar waren te bewonderen "printen en teekeningen, boekverzamelingen, handschriften, oudheden, zeldzaamheden, geschilderde glazen, medaljen, penningen, munten, voorwerpen van Natuerlyke Historie, proefondervindlyke natuerkunde". Meer dan een paar bezoeken aan Benoni's museum had Eugène niet nodig om zelf een hartstochtelijke verzamelaar te worden van al wat naar antiek rook. En die verzamelaar, niet in het minst van oude boeken, zou hij zijn leven lang blijven.

Doch al zijn energie aan een enkele zaak spenderen was weeral iets dat niet in zijn woordenboek voorkwam. Aangemoedigd door vrienden

en kennissen zou hij zich nl. in de lokale politiek storten. Hoe lang hij wachtte om met zijn eerste politieke "daad" voor de dag te komen kan ik niet zeggen. Voor het eerst vernemen we daarover iets in 1861 toen hij in samenwerking met Karel Schoutteeten een - natuurlijk - liberaal getint blad stichtte waarvoor het tweetal als titel "La Presse des Flandres" uitgezocht hadden.

Deze degelijke krant werd reeds het volgende jaar, na amper 189 nummers uitgebracht te hebben, opgedoekt. Een veldslag verloren, zal Vander Meulen gezegd hebben, is nog niet heel de oorlog verloren. En in de laatste week van november 1869 kwam hij met de uitgave van een nieuw blad voor de pinnen : "La Propagande libérale", een gazetje dat zeker niet meer dan 13 maal van de pers kwam. Waarom het ding als uitgever-drukker *Emiel* Vander Meulen, Passage Vanderdonckt, 4, (beter bekend als Glazen Straat) vermeldt, blijft een onbeantwoorde vraag. *Emiel* was, zoals u zich zult herinneren, de zoon van Eugène, die, vergeten we het niet, steeds en in alles door de jongen ter zijde gestaan werd.

Aangezien die "Propagande" op generlei wijze een prijs vermeldt, mag aangenomen worden dat het blaadje kosteloos verspreid werd; inderdeed een kolfje naar de hand van de Baard. Wellicht is die kosteloosheid de oorzaak van het kortstondig bestaan van het druksel. Reeds het motto "L'éducation doit triompher de la superstition comme la lumière dissipe les ténèbres" geeft een eerder pikant voorsmaakje van wat de lezer in de 4 bladzijden aangeboden proza te verorberen zal krijgen. Men kan zich zelfs afvragen of er geen lijn te trekken is tussen de bijeenroeping van het Vaticaan I-Concilie (8-12-1869 tot 20-10-1870) en het op stapel zetten van de uitgesproken anticlericale "Propagande". Inderdaad was het maar al te goed geweten dat een der voornaamste agendapunten van de zoëven genoemde hoge vergadering erin bestond na te gaan welke middelen de Kerk ter beschikking stonden om 1^o het hoofd te bieden aan de aldoor maar sterker wordende liberale stromingen en 2^o hoe te werk te gaan om die stromingen kordaat de kop in te drukken.

Een ding is zeker : het blaadje dat in één adem het Concilie te lijf gaat en de Gentse Vrijmetselaarsloges een extra genegenheid betoont, bekampt niet alleen de Kerk maar richt zijn giftige pijlen op al wat van dichtbij of van ver met de religie en de beoefenaars van deze te maken heeft.

Zoals we reeds aanstipten was de "Propagande" slechts een kortstondig bestaan toebedacht. Was die miskraam een toevallige gebeurtenis of paste die integendeel in het raderwerk dat Vander Meulen zich

voorgesteld had aan het draaien te brengen ? Waarschijnlijk wel want dat in het Frans gesteld (eerste ?) geesteskind was nauwelijks in stilte ter ziele gegaan of een ander, ditmaal Vlaamssprekende telg werd boven de doopvont gehouden.

Het is genoegzaam bekend dat het in de 19de eeuw - om precies te zijn in de zestigerjaren - maar povertjes gesteld was het krantenlezend publiek. Ik bedoel wanneer men het geval door een sociale bril gaat bekijken.

Ik werkelijkheid waren het slechts de goeude medeburgers die zich de weelde konden veroorloven een abonnement op een of meerdere dagbladen te nemen. Zij vormden trouwens DE schaar van de zg. geletterden. Immers dagbladkiosken alias aubetten waren nog onbekende luxeartikelen en krantenlopers alias krantenventers alias gazettenmarchands dienden nog uitgevonden (niet te verwarren met de krantenbezorgers, waarachtige *trait-d'unions* tussen uitgevers en lezers). Wat met zoveel woorden zeggen wil dat losse (dag- en weekblad)nummers bijna zo onbestaanbaar waren als de kiosken en de venters. Slechts in enkele boekhandels was het mogelijk bij voorkeur voorbehouden nummers op de kop te tikken, zoals dat bij Vander Meulen mogelijk was. Dat alles verklaart waarom zovelen om zo te zeggen dagelijks naar de toenmaals zo talrijke (stam)cafés stapten om daar naar hartelust niet één, maar liefst een hele resem volbloed Gentse bladen te gaan leeglezen. De meest verwendeten onder hen, en ook zij die niet onverschillig waren voor het politiek gebeuren rondom hen, gingen hun avonden bij voorkeur doorbrengen in de lokalen van hun sociëteiten : de enen in "La Concorde" genaamd "Het Verkenkot"; de andere in de "Société Patriotique" genaamd "Het Hondenkot"; nog anderen in de "Club des Nobles" genaamd "Het Ezelskot". U weet wel dat de Gentenaars het edeldom steeds verward hebben met het ezelsdom.

Hier en elders was dan ook de keus van bladen en blaadjes groot genoeg. Naast de "Gazette van Gent" lag of hing "La Flandre" (niet te verwarren met de op dat moment nog niet geboren "La Flandre libérale"). Naast de "Gentsche Mercurius", "Le Bien public". Naast de "Journal de Gand", de "Beurzen-courant". Naast "Het Vlaemsche Land", "Le Nouvelliste". Besluit : de minder kapitaalkrachtigen onder die zg. geletterden - ik denk aan een gedeelte van de arbeidersstand en de bediendenwereld - moesten het plus par force que par amour, dus noodgedwongen, zonder dagbladen stellen.

Van al die op een rijtje geplaatste gazetten is er een die ons in het bijzonder interesseert : de "Gentsche Mercurius". In de aangehaalde zestigerjaren werd die Mercurius uitgegeven door Leo De Busscher, de

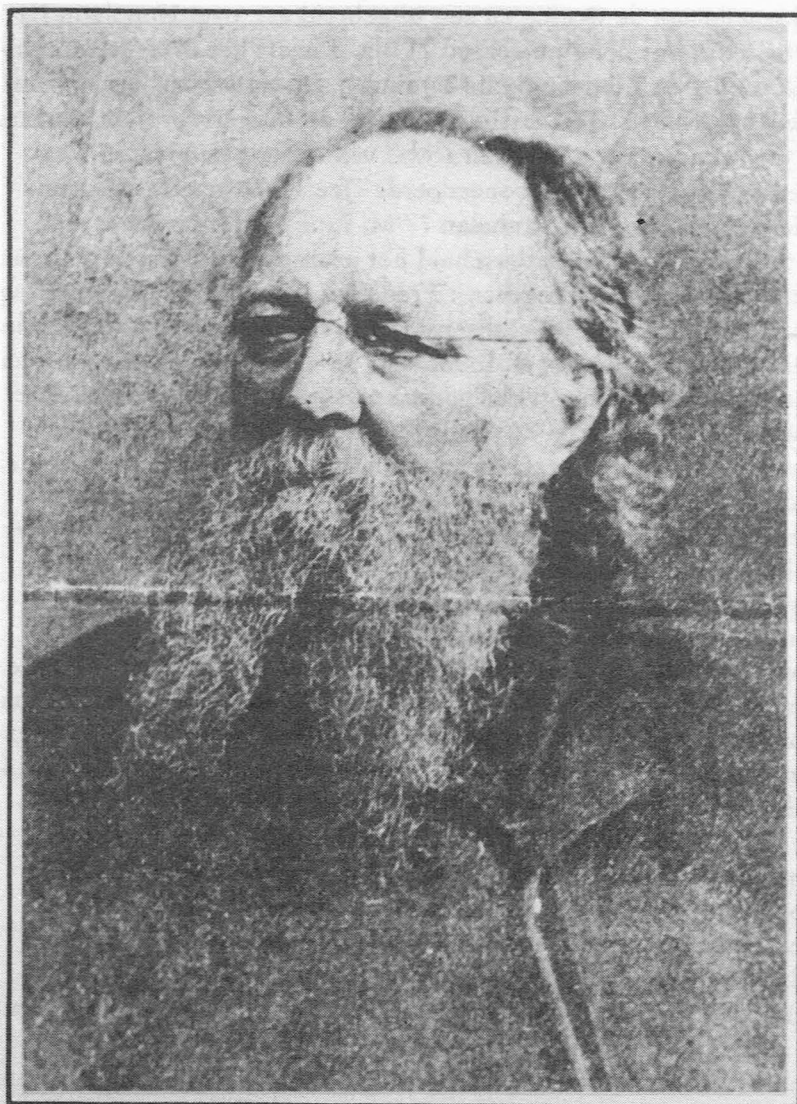
zoon en opvolger van Edmond, die zich zoals u zich herinnert, ten aanzien van de Gentse geschiedschrijving uitermate verdienstelijk gemaakt heeft.

Het was bij deze Leo De Busscher dat Eugène misschien reeds in 1869, doch waarschijnlijker pas in 1870, ging aankloppen om op diens tafel een sedert lang gekoesterd plan te ontvouwen, met name het uitgeven van een krant, die, indien de uitgave ervan tot stand kon komen, los, en voor een prikje, dat wil zeggen voor *een enkele cent*, te koop zou aangeboden worden.

Een warm en ellenlang pleidooi hoefde Vander Meulen beslist niet te houden, want alras bleek dat de uitgever al even enthousiast bleek te zijn met het ontwerp als de planmaker zelf. Kortom, overeengekomen werd dat het nieuw blaadje "Volksblad" zou gedoopt worden en inderdaad een *centenblad* zou zijn. Leo De Busscher, Savaanstraat 32, zou het drukken, gebruik makend van de compositie van de "Mercurius". Vander Meulen zou voor de uitgave zorgen en wat van het grootste belang was, voor de verspreiding ervan.

Het eerste nummer van het eerste in België ooit verschenen CENTENBLAD zag het levenslicht op woensdag 16 augusti 1870, nog geen maand nadat Frankrijk aan Pruisen de oorlog verklaard had. En precies 10 dagen nadat Bismarcks troepen in de Slag bij Reichshoffen het leger van Mac-Mahon letterlijk in de pan gehakt hadden.

Een geschikter ogenblik had het duo Eugène-Leo warempel niet kunnen uitpikken om hun nieuwbakken gazetje de wereld in te sturen. Vier bladzijden druks, bladspiegel 31 cm x 24 cm; de tekst verdeeld over 3 kolommen. Het hoofd van de voorpagina vermeldt behalve de uitgavedatum en het volgnummer van het blad : "Volksblad verschijnend alle dagen; Prijs : twee centiemen; Inschrijvingsprijs : 12 Fr per jaar voor gansch het land; Aankondigingen : 20 centiemen; Men schrijft in te Gent Vander Doncktdoorgang N^o 4". Onderaan de laatste bladzijde : E. Vandermeulen (sic) Doorgang Vander Donckt te Gent uitgever. In 1871 zal deze informatie vervangen worden door : "E. Vandermeulen (sic), Passage Vanderdonck (resic), N^o 2. In het voorbijgaan genoteerd : beide huizen plus het huis nummer 6 waren in het begin van de eeuw ingenomen door een porseleinwinkel. Tegenwoordig treffen we er evenals honderd jaar geleden een antiquiteitenhandel aan. Bij aandachtig toezien zijn de flink overschilderde cijfers 2, 4 en 6 nog heel gemakkelijk te herkennen. Punt, ander lijn. Denk alstublieft niet dat de centenbladlezer geen waar voor zijn geld kreeg ! In de vier maal drie kolommen proza waren, de verhouding natuurlijk in acht genomen, zoveel nieuwsberichten opeengestapeld



EUGÈNE VAN DER MEULEN
GENT 1824 GENT 1900

als we tegenwoordig in de dikste onzer kranten aangeboden krijgen. Ik heb het vanzelfsprekend over echte nieuwsberichten. De voorpagina (met name van het eerste nummer) is gevuld met een Politiek Overzicht, met Buitenlandsche Tydingen en enig Oorlogsnieuws. Blz. 2 is

geheel gewijd aan de Oorlog en een uitgebreid art. over Napoleon III en Bismarck. (Wat heb ik u gezegd ?) Blz. 3 heeft het over Telegraphische Depeches en Binnelandsche Tydingen. De laatste blz. brengt ons het Gentsch Nieuws, de Laatste Tydingen, de Burgerstand, de Merkten en de vertrekuren van de treinen zowel van die van de IJzeren Weg van den Staat als van de Geconcedeerde IJzeren Wegen. Mag ik een van die Gents faits divers aanhalen ? "M. Paul Fredericq onzer stad heeft te Luik met groot onderscheid het examen van aspirant geagreerd professor afgelegd". Toegegeven : Fredericq was een liberaal personage. We kunnen ons nauwelijks realiseren van welk een draagwijdte Vander Meulens innovatie geweest is. Inderdaad, in niet weinig woningen waar tot dan toe zelden of nooit een gedrukte letter de drempel overschreden had werd nu dagelijks of daaromtrent lectuur binnengehaald, lectuur die weliswaar niet zonder inspanning, maar niettemin met gretigheid verslonden werd.

Hoeveel abonneenten het Volksblad geteld heeft weten we niet. Waarschijnlijk geen overweldigende massa. Hoe dan ook, de duizenden exemplaren die dagelijks de drukkerij verlieten, bereikten voor het grootste gedeelte hun man ofwel via Vander Meulens winkel, ofwel door van hand tot hand overgeleverd te worden of op straat, of in de herberg, of in het station. Hoeft het gezegd dat het in de eerste plaats Eugène en zijn zoon Emiel waren die voor die van-hand-tot-handoverlevering instonden ? "Eugène had", rapporteert ons ooggetuige J. van Hoorde, "den geest van een echten Barnum. Wat deed hij om de aandacht op zijne bladen te vestigen ? Hij kocht paard en rijtuig en reed nu rond, in al de wijken der stad, in zijn in het zwart geverfd rijtuig waarop in witte letters de naam stond van de dagbladen die hij verkocht. In het rijtuig dat getrokken werd door een wit paard zat de Baard, eene groote bel doende rinkelen om de aandacht der voorbijgangers beter op te wekken. Dat deed bij velen den lachlust ontstaan. In de achterbuurten was hij welkom bij de inwoners, maar de straatbengels bereidden hem soms een onaangenaam onthaal. Roepende en tierende, wierpen zij steenen en vuilnis op zijn rijtuig, terwijl de onbeholpen man de politie te zijner hulp schreeuwde : la police ! la police !"

Misschien reeds in 1873 trok Vander Meulen zich uit de uitgeverij terug. We hebben er het raden naar wat er aan de basis lag van die handelwijze. Wellicht zal 's mans karakter daar niet vreemd aan geweest zijn. Wat er ook van zijn, Leo De Busscher die een heel wat evenwichtiger personage was, zal het Volksblad met steeds stijgend succes blijven verzorgen tot 1896. Op 25-9-1914 was de toenmalige uitgever van de

krant verplicht het blad samen te smelten met de gazet "Het Vaderland". Even na beëindiging van W.O. I ging het "Vaderland-Volksblad" geruisloos ter ziele.

Betekende het Volksblad-avontuur voor de Baard een ontgoocheling of was hij integendeel de mening toegedaan dat hij met de stichting van het centenblad een fameuze prestatie geleverd had, een gewichtige taak volbracht? We weten het niet. Rijker zal hij er geenszins op geworden zijn. Wat hij alleszins met volle teugen zal genoten hebben: zijn voorbeeld werd door andere bladen prompt nagevolgd: in 1879 door De Gentenaar; in 1884 door Vooruit; in 1891 door Het Volk.

Voldaan of niet voldaan, nog meer dan tot dusver het 't geval geweest was gebruikte hij zijn tijd om oudheden te verzamelen en oude boeken te verhandelen. In hetzelfde pand - we zagen dat er geen mangel aan ruimte was - had Emiel zijn eigen boekhandel, wel te verstaan van nieuwe werken en moderne tijdschriften.

Een - ik geef grif toe geen wereldschokkende - gebeurtenis meen ik op deze plaats niet onvermeld te mogen laten voorbijgaan. In de loop van 1874 gingen de enig overgebleven leden van de "Société philanthropique des anciens Frères d'Armes de l'Empire français établie à Gand", beter bekend als "Napoleonisten", over tot de ontbinding van hun iets meer dan 30 jaar oude vereniging. Met de jaren was in de zetel van de "Société" een niet geringe verzameling (naar verzekerd werd, authentieke) herinneringen aan Napoleon uitgegroeid tot een oudheidkundig museum in miniatuur. Zeer talrijk waren inderdaad de aldus bijeengebrachte souvenirs van diverse pluimage: aan haarlok van de keizer; een paar splinters van diens acajouhouten lijkstok, geschonken naar beweerd werd door een matroos van het fregat "Belle Poule" dat in okt.-dec. 1840 Napoleons stoffelijk overschot van St. Helena naar Cherbourg had overgebracht. Nog andere dingen die met de "Belle Poule" meegekomen waren hadden hun plaats in het museum gekregen: een tak van de treurwilg die zo lang en zo trouw het graf van de banneling overschaduwde had; eikebladeren en plakjes mos die men aan de voet van de zerk opgeraapt had. Verder bijen (1) en een hartvormig stuk laken die onbekend gebleven handen uit 's keizers mantel gesneden hadden. Ook Belgische en Franse vaandels, die iedere keer dat een "grognard" naar zijn laatste rustplaats (Campo Santo te St.-Amandsberg) gedragen werd, de lijkstoet vergezelden. Ook het zegel van de vereniging. Ik weet niet hoeveel gehistorieerde borden maar goed geteld 56 omlijste portretten van Napoleon en afbeeldingen van episodes uit zijn leven. Ook de met een verguld koperen standbeeldje van de keizer versierde wapenstok die door de baljuw van de

“Société” bij zo menige gelegenheid plechtstatig rondgedragen werd. Ook ontelbare in allerhande materialen uitgevoerde kleine en nog kleinere stand- en borstbeeldjes (Zou de Franse toneelspeler Robert Manuel er zoveel bijeengescharreld hebben ?).

En niet te vergeten het ten voeten uit geschilderd levensgroot portret van de keizer.

Welk lot al die voor onze Napoleonisten zo geheiligde relikwieën bij de totale liquidatie van hun “Société” beschoren werd is moeilijk te achterhalen. De wapenstok, het zegel, het vaandel van de vereniging en enkele beschilderde borden vonden hun weg naar het Oudheidkundig Museum, destijds gevestigd in het Patershol. De rest moet - het kan nauwelijks anders - terecht gekomen zijn in de kabinetten van enkele verzamelaars (of als waardeloze prullen in de vuilnisbak).

Een van die collectionerende opkopers was onze Baard. Wat hij uiteindelijk met zijn verworven schat uitgehaald heeft ? Vraagteken.

Twee dingen echter weten we met zekerheid. Het was hij die de zoëven vermelde wapenstok met nog andere zaken aan de stad verkocht. Wat hij evenwel niet van de hand deed was het portret van “Napoléon I sur son trône” (2,6 m hoog) dat de niet onverdienstelijke schilder J. Vanden Bossche, een te Parijs gevestigde Geraardsbergenaar, naar het origineel van Dominique Ingres gekopieerd had en in 1845 goedgunstig aan de “Anciens Frères d’Armes” ten geschenke aangeboden. Onnodig te onderstrepen dat het spectaculair cadeau met enthousiasme aanvaard werd en dat “son installation fut l’occasion de fêtes brillantes”.

Van 1885 tot 1897 vond het schilderij een veilig onderdak in een van de zalen van de Sodaliteit (2) waarvan Emiel al die tijd de huisbewaarder geweest was. Toen deze in de loop van laatstgenoemd jaar naar de Bennesteeg nr. 7 verhuisde waar het portret blijkbaar onmogelijk kon geplaatst worden, werd door de Vander Meulens besloten het in bruikleen af te staan aan de stad. Geen eeuwigheid evenwel zou Vanden Bossche’s werk het Bureau van de Burgerlijke Stand versieren, want pas had Eugène zijn hoofd neergelegd (1900) of Emiel stelde aan het Gemeentebestuur voor het stuk aan te kopen. Daar de Overheid slechts 100 F overhad voor het waardevol document sprak Emiel de te Brussel verblijvende Prins Victor Napoleon aan die er als de kippen bij was om het doek - dit keer voor geen appel en een ei - in de wacht te slepen. Van administratieve krenterigheid gesproken !

Hiermee zijn we maar al te ver afgedwaald van het verhaal dat we aan het afwikkelen zijn.

Eugène Vander Meulen had wel zijn (kortstondige) journalistieke

loopbaan vaarwel gezegd maar daarom was hij het schrijven en drukken en uitgeven bijlange niet afgeleerd. Wel integendeel, want weldra zou hij zich hals over kop in de lokale politiek storten, iets dat ons (eindelijk) zal veroorloven met 's mans karakter, fanatisme en onhebelijkheden nader kennis te maken. Op nationaal gebied hadden de Liberalen het bewind ononderbroken in handen gehad van 9 mei 1857 tot 2 juli 1870 wat zeggen wil dat het Kabinet Charles Rogier-Hubert Walthère Frère-Orban gedurende 152 maanden de (liberale) lakens uitgedeeld hadden. Het mag ons dan ook niet verwonderen dat ze in het vooruitzicht van de Parlementsverkiezingen van 11 juni 1878 alles in het werk stelden om de Katholieke Regering nog maar eens aan de dijk te zetten. Dat ze - met die ZE zijn natuurlijk bedoeld hun pers, hun propagandisten, hun kiesdravers - noch moeite, noch tijd, noch geld zouden sparen om na zowat 95 maanden (onvoordelige) werkloosheid zich weer van het staatsroer meester te maken, was de vanzelfsprekendste zaak van de wereld.

De voorbereiding van die verkiezing was een kolfje naar de hand van onze Baard, die notabene geen ogenblik opgehouden had in de bres te springen voor zijn partij.

Wat hij in zijn satiristisch weekblad "Vader Cats (1871-1874) en in zijn "Le Caveau, Rarekiek en Cie, onder kenspreuk Dood lachen en eten als 't voor niet is. Eerste en laatste nummer 100ste jaar bestaans, Jubelfeest 1875" : 4 bladzijden druks op dun geel papier; 50 cm x 33 cm; geen prijsopgave; E. Vander Meulen, drukker, Doorgang vanderdonckt, 4, Gent, ten beste gegeven had, moesten danig verbleken bij wat hij tijdens de campagne van 1878 tentoonspreidde.

Hij stak van wal met een gestencilde schriftuur die zich aanmeldde als weekblad. De titel loog er niet om : "Den Bessem, wekelijksch blad voor alle klassen; nr. 1, Gent, Donderdag (6 ?) juny 1878: Eerste jaargang; 5 centimes; Impr. E. Vander Meulen, Passage Vanderdonckt, Gand. Het ding is gedrukt op dun geel papier; 36,5 cm x 25 cm; 4 blz. waarvan 3 geïllustreerd met manke spotbeelden.

Was het succes van deze 5 centimes kostende Bessem misschien om zo te laten, het volgend nummer dat geen prijs vermeldt zal wel gratis verspreid geweest zijn. Het is eveneens gestencild op 4 blz. doch dit keer op dun wit papier, 16 cm x 24 cm : "Nr. 2; 1ste Jaargang, Donderdag 20 Juni 1878; Wekelijksch Blad voor alle klassen; Liberaal in hart en ziel ! Ze zijn versast !; drukker E. Van Der Meulen (sic), Passage Vanderdonckt, 4, Gent."

Om u een staaltje te geven van de aangewende stijl en gebruikte spelling kopieer ik wat Jonas (omdat die het symbool was van de opstan-

Inschrijvingsprijs

12 Fr. per jaar,

VOOR GANSCH HET LAND.

AANKONDIGINGEN :

20 Centiem.

VOLKSBLAD

VERSCHIJNENDE ALLE DAGEN.

PRIJS : TWEE CENTIEMEN.

Men schrijft in :
TE GENT,
Doorgang Vanderdonck,
N° 4.

Verraming
M.V. Wesemael

OVERZICHT

De nationale Vergadering te Versailles. — Zal de Republiek blijven bestaan? — Een nieuw fort binnen Parijs. — Nadar en de luchtballen. — De verraders der Commune. — De zegeprelende intocht der Duitsche legers te Berlijn.

Op den oogenblik, dat wij dit Overzicht schrijven, hebben wij nog geene officiële tijdingen wegens den uitslag der gewichtige beraadslagingen en beslissingen, welke gister door de fransche nationale Vergadering gedaan en genomen moesten worden.

Eene telegram uit Versailles meldt, nogtans, dat eene soort van overeenkomst getroffen zoude zijn, volgens dewelke de verbanningswetten tegen de leden der oud-vorstelijke families van Frankrijk ingetrokken worden, en de prins van Orleans hun ontslag als leden der nationale Vergadering zullen geven zoohaast hunne keuzen goedgekeurd zijn. Tevens zouden zij zich verbonden hebben, tijdens den duur van het huidige fransche Staatsbestuur, zich niet meer als kandidaten voor de Wittevoerde Kamer aan te bieden.

Men verwachtte zich aan eene redevoering van den heer Thiers, hoofd der Uitvoerende macht, in dewelke hij de verzekering zoude vernieuwen van de Republiek te handhaven.

Ingeval de nationale Vergadering het voorstel aanvaarde om de macht van den heer Thiers voor twee jaren tijds te verlenen, is het te voor-

kenswaardig feit, dat de kopstukken der Communisten, welke zich zoo laf verscholen bij hunne minnaressen, geen gebruik van de luchtballen hebben gemaakt om, met den gunstigen oostenwind naar Engeland te ontsnachten.

Onder de fransche nieuwstijdingen, zal men verder zien welke ellendige boel het samenraapsel der opstandelingen uit alle landen was, die in Parijs de Commune hadden gesticht, en ook eenige belangrijke feiten aantreffen wegens de verraders, welke zij, natuurlijker wijze, in haren schoot moest tellen, dewijl het de kopstukken maar te doen was om te pluunderen en goud te verzamelen.

Zooals de geslepen Bismark het voorop zegde, zijn die ambulante oproemakers, verhit op roof en buit, in de fransche hoofdstad behendig in eene rattenval gelokt.

Volgens eene opgaaft van generaal Fabrice, die het bevel voert over de Duitsche troepen voor Parijs, mag men aannemen dat er door de Versaillesnaars 15,000 personen, zonder eenigen vorm van proces, zijn doodgeschoten.

Men rekent dat er 16,000 Franschen, gedurende hunne ballingschap, in Duitschland gestorven zijn.

Er worden te Berlijn belangrijke voorbereidselen gemaakt voor den triomfantelijken intocht van 18 juni. De leden van den Rijksdag zullen dit feest bijwonen. Of al de Vorsten, in den oorlog betrokken, zullen deelneemen aan die plechtigheid, weet men nog niet.

Eene telegram, uit Berlijn, meldt dat Keizer

De kiezingen van den hertog van Aumale en den prins van Joinville zijn geldig verklaard met 448 tegen 113 stemmen.

M. Thiers, hoofd der Uitvoerende macht, heeft plechtig verklaard dat hij de Republiek in Frankrijk zal handhaven.

(Men zie verder de *Laatste tijdingen*.)

BUITENLANDSCH.

ENGELAND.

De groote werkstaking der arbeiders te Newcastle-on-Tyne duurt voort. Tusschen de 9 en 10,000 mannen en knaapen loopen ledig.

— *Daily News* deelt mede, dat in afwachting van het verzoek der fransche regeering tot uitbrenging van parijzische uitgewekenen, wien het mocht gelukken Engeland te bereiken, besloten is om een waarborgfonds bijeen te brengen, ten einde rechtskundigen bijstand te vercrachten aan personen, die beschuldigd worden ter zake van medeplichtigheid aan de jongste onlusten. Onder de heeren, die zich met dat doel vereenigd hebben, telt men de parlementsleden sir Charles Dilke, Mundella, Jacob Bright, James White en Henry Campbell.

— Te Chislehurst heeft zich in de omgeving van Napoloon III een geval van vergiftiging voorgedaan, waarin de erfprins, de jeudige Lodewijk Bonaparte, schijnt te zijn betrokken. Volgens de *Berliner Borsen Zeitung* zou het hierop neerovenen: Gedurende zijn verblijf op Wilhelmshöhe, werd Napoloon en ook Eugène bediend door eenen jongen kapper uit Kassel. Julius Rothstein, Napoloon's zilla kam...

(Het) *Volksblad* (van Gent) telt 4 bladzijden en meet 37 cm x 27 cm. Bemerkt dat op de voorpagina nog steeds nagekaart wordt over de Commune van Parijs (18 maart-27 mei '71). Het blad kost TWEE CENTIEMEN alias een koperen cent. Die prijs doet ons prakkezeren: kost onze krant tegenwoordig geen 12 F alias 1200 centiem, zegge 600 keren de prijs van een *Volksblad* dat nota bene bomvol nieuws staat?

ding van Jezus ?) zijn lezers te leraren heeft : “Op Dinsdag elf Juny laetst klepte er een algemeene berechtinghe te Brussel rond vijf uren van den achternoent; om half zes stak men “l’homme malin” een bessemsteel in zijn vuiste in plaats van een lichtmiskeerse; tien minuten nadien lag hij mee den reutel op en klokslag van zes uren stak hij zijn hoofd in een slaapmutse en bedankte ’t ministerie. Malou (= l’homme malin) had geleefd en meê hem heel den rommelzooi van lijkebidders, pilaarbijters, stokslagers, kloklijers, kosteren, krochmannen, vetsakken van Paters zonder en meê zweetvoeten, smeerlapkens van broêrkens, venijnige jesuiten, binnen en buitenpastoors meê blaaskoppen, bourgogneneuzen en pensen lijk paaschbeesten, kwezels meê gerumpelde muilen als êwe perkamenten of vijgekabazen, in een woord heel den papenboel zoo groot hij waait en draait.” U ziet van hier hoe luttel Vander Meulens (liberale) Partij met dergelijk platvloers gepraat gediend was en met welk een verontwaardiging de doctrinaire, of liever reactionaire bestuursleden van die partij kennis namen van dat in hun ogen schandalig geklets. Ook zij waren anti-klerikalen maar hadden een hartgrondige hekel aan de door de Baard geliefde methode van polemiseren. Niet te verwonderen : van een distantieering kwam het tot een breuk met de Association. Een historie die Eugène evenwel niet tot betere gevoelens bracht. Wel integendeel. Kenden ze hem dan maar zo goed ? Dat hij niet de enige was die wat al te grof geschut de vijand beschoot (K. De Rijcke met zijn talrijke spotprenten en Lod. De Vriese met zijn “Dulle Griete”) deed maar weinig ter zake.

Dus, volhardend in de boosheid blijft meneer Baard pamfletten en karikaturen drukken en (blijkbaar gratis) verspreiden.

Op 11 juli (zou hij aan de Sporenslag gedacht hebben ?) verschijnen “mee één ruzie” “De Vrije Stemming” en “Liberté du Vote”, beide op wit papier; 32 cm x 24 cm.

“De Vrije Stemming” wordt gezongen op de zangwijze van “Het Gentsche Geuzenlied”, een week voordien gedrukt door de snelpers van drukker F. L. Dulle-Plus, dezelfde die “De Dulle Griete” gedrukt had. Ziehier de eerste van de vier strofen van dat Geuzenlied :

O Gent, gij stad der helden,
 O Gent, aan u ons groet.
 Het bloed der Artevelden
 Is altijd nog uw bloed.
 De vrijheid is ons wapen,
 Wij roepen, hand in hand :
 Van ’t ongediert der papen
 Verlost ons vaderland.

De 6 strofen van de Stemming laten ons hetzelfde geluid horen. Ook in de Liberté wordt er gezongen op het "air : chant du gueux", doch in slechts 5 strofen.

Dezelfde datum (11 juli) draagt "Het Lied der Kiezing". Zangwijze : "Het Geuzenlied van Fernau" (?) Vier strofen van 12 regels; het gestencild exemplaar (21 cm x 30 cm; wit papier) zg. van de hand van Vien (?); het gedrukt exemplaar (32 cm x 24 cm; wit papier) van de hand van Stien (?).

Die Stien komen we eveneens tegen als de auteur (?) van "Kwezelklacht; Stemme "Hoe gelukkig is de beste". (33 cm. x 11 cm; oranje papier)

"La Chanson des petits bleus" (24 cm x 16 cm; wit papier) telt 9 strofen van 7 regels.

In "Aan 't Volk van Gent" (48 cm x 31 cm; wit papier en 42 cm x 30 cm; geel papier) wordt de Wijze Man nog maar eens in de kiesstrijd betrokken :

Artevelde had gesproken,
Volk van Gent, sta op uit 't slijk,
Op ! der papen band gebroken
Toont dat gij zijn zonen zijt !
En het bloed kookte ons in de ad'ren,
Fier op Ruwaerts oude faam.
Weg de zwarte Landverra'dren,
Weg 't gevloekte papen kraam !
Thans tot U spreekt Artevelde :
Die door 't volk gekozen zijt.
Weg 't gebroed dat lang u kwelde
'T vuil venijn van uwen tijd !
Door het volk zijt gij gekozen.
In uw hand is Belgis lot.
Vrijheid ! zult gij moeten blozen ?
Wat het volk wil, dat wil God.

Jonas

Over de behandelde materie en de manier waarop die behandeld werd is het onnodig veel woorden te verspillen.

Wat de eigenlijke spotprenten betreft, die wegens hun buitenissigheid wel eens zouden mogen uitgegeven worden, dienen zeker vermeld te worden :

die getiteld "Grand théâtre des Polichinelles" (42 cm x 31 cm; geel papier);

die (48 cm x 31 cm; wit papier) welke voorstelt : links “Voor de Kiezing” en rechts “Naar de Kiezing”. Beloofd wordt : “In het toekomstig nummer beginnen wij de geschiedenis met platen van St Antoone met zijn verken”;
 een “pendant” vormende prenten (40 cm. x 30 cm geel papier). De ene prent stelt een grote leeuw voor geplaatst vóór een stenen tafel (Mozes !) met het opschrift Constitution (de leeuw verdrijft een benede papen). Op de andere prent ligt de grote leeuw aan banden.

*
* *

Na de verkiezing, die de Liberalen opnieuw voor 6 jaar aan de macht bracht (Ministerie Hubert-Walthère Frère-Orban) schijnt de Baard in zijn schulp gekropen te zijn. Had hij zijn bekomst gekregen van de politiek ? was hij de pennetwist zat geworden ? Of had hij te erg zijn broek gescheurd aan de beoefening van beide ? Ogenschijnlijk niet want in het verschiet komen van de Gemeenteraadsverkiezing van 13 juni 1882 moest de Baard nillens willens uit zijn kot komen met, natuurlijk, een heruitgave van zijn Bessem. Aan het hoofd van het “wekelijksch blad” is niets gewijzigd. Alleen vernemen we 's drukkers nieuw adres : Imprimerie E. Vander Meulen rue de Bruxelles à Gand. De voorzijde van het vliegend blad (47 cm x 33 cm. wit papier) is ingenomen door de tekst van een lied, 10 strofen van 8 regels, gezongen op het Air van Pierlala :

- 1 De tseven waren niet op 't gemak
 Ze riepen luid tot God
 Maar groote kak of geene kak
 Ze moesten op den pot.
 En was 't hun lied of was 't hun leed
 Hun buizen lagen reeds lang gereed.
 't Was 't best ! zei Pierlala papa
 't Was best zei Pierlala !
- 5 En dan de suikerfabrikant
 Al is zijn waar ook zoet,
 Zijn spekken smaken angebrand.
 Geen die er hebben moet.
 Men maakt het vrije volk van Gent
 Aan heilig suiker nooit gewend.
 't Is bucht ! zei Pierlala papa
 't Is bucht zei Pierlala !

De rugzijde van het drukwerk is volledig ingenomen door een grote

spotprent : "Enterrement du Parti Catholique + Begraving der Katholieke Partij". Evenals in het Pierlala-lied is ook op deze plaats ruimschoots gebruik gemaakt van minder sportieve degenstoten.

Nog een andere prent uit die woelige dagen verdient vermelding. Ze heeft het voorkomen van een rouwbrief (45 cm x 33 cm; wit papier) en is getiteld : De Dag der Dooden + Le Jour des Morts. Commentaar overbodig. Hoe dan ook zou de plaat gerust mogen opgenomen worden in het album der humoristische doodbrieven.

Wat er Vander Meulen toe bewogen heeft sommige veeleer platvloerse politieke liedjes te drukken op de naam en het adres van door hem verzonnen in het buitenland gedomicilieerde zg. confraters is niet gemakkelijk te raden. Was het omdat ze niet van zijn hand waren ? Wilde hij bij de goegemeente de indruk wekken dat het antiklerikaal gedoe niet uitsluitend uit zijn en K. De Rycke's hoek kwam ? Of zat hij zelf zo erg verveeld met die liederteksten dat hij ervoor bedankte er zijn naam aan te verbinden ?

Hoe dan ook voor zover ik het heb kunnen uitvissen schudde hij de naam van 3 zg. vakgenoten uit de wijde mouw van zijn wijde pitaanleer" : Van Tigem uit Gouda, Van Aken uit Leiden, Van Guise uit Utrecht. Toevallig 3 nogal weinig Hollandsklinkende Van-namen ? Om slechts een paar exemplaren van dat litterair goedje in herinnering te brengen, een goedje dat trouwens door de burgerij als onbeschofte, lasterlijke, eerrovende, obscene gemeenheden aan de kaak gesteld werden mogen ik de lezer deze "averechtse" maar niettemin getuigenis afleggende "exempelen" onder het oog brengen :

Een *Pot-Pourri* gedrukt (?) door Van Aken uit Leiden (?)

Volk, let op, let op, let op
de papen zyn 't land meester !

Stemme : C'est l'amour, c'est l'amour of

Polka des Louis d'or of

T'en souviens of

Trien-Trien. Het kan niet anders of de P.-P. zangers moeten het gemakkelijk gehad hebben om het lied aan te leren.

Een *Koeivoet* eveneens op naam van Van Aken gedrukt :

Jongens ! het is naar de kl.. en het spel loopt op
zyn ende

Stemme : Polka des Louis d'or of

Margo ! Margo ! Nogal eens een titel die we alle vijf voeten tegenkomen.

Een andere *Koeivoet* wil de indruk wekken uit Utrecht afkomstig te

zijn en van de persen van Van Guise gekomen te zijn :
't Werkvolk moet niet meer klagen
Dat 't hier te Gend niet leven kan !

Het 7 maal terugkerend refrein hoef ik niet mee te delen. Degenen die deze Koeivoet door Walter De Buck horen zingen hebben weten bij ervaring welk vlees men (letterlijk en figuurlijk gesproken) in de kuip heeft. Het was trouwens deze crapuleuze (dixit de katholieke pers) liedertekst die als laatste druppel die zelfs het donkerblauw liberaal glas deed overlopen. Niet minder kwaad bloed zette Van Guise toen hij 't *Plezier en 't Verdriet van de Bulle* (bedoeld wordt een pauselijke bul) liet verschijnen (?)

Komt, jongens, luistert toe daer is weer een nieuws
in Gent

De papen die zyn kwaed maer wy zyn zoo kontent.

Stemme : Bonjour, Maître Corbeau !

Overbodig er de nadruk op te leggen dat Eugène's tegenstrevers (en slachtoffers) zo maar niet bij de pakken gingen zitten. Meer dan ruimschoots betaalden dezen hem in dag- en weekbladen en op vliegende bladen met gelijke munt, niet zelden hun toevlucht nemend tot niet minder verwerpelijke verweermiddelen. Natuurlijk waren het de Baard zelf, zijn baard, zijn voiture, zijn paard en zijn boeken die het moesten ontgelden.

*

* *

Eugène Vander Meulen moge een weinig gedisciplineerde, ja, rebellerende partijgenoot geweest zijn, een eigenzinnige, koppige betweter; iemand die zoals we gezien hebben niet al te kieskeurig was in de aanwendig van de gebruikte middelen; iemand wiens wrok slechts met vernedering bevredigd werd; deze verdiensten mogen of kunnen we hem niet ontzeggen : hij was ontgensprekelijk de vader van de democratische krant, het centenblad. Een toonbeeld van eerlijkheid en onbaatzuchtigheid. Wat hij op het getouw zette deed hij met de allerbeste bedoeling, Trouwens is het niet zo dat hij het ouderlijk erfdeel letterlijk aan zijn liefhebberijen, waaronder zijn politieke bedrijvigheid, vergooide ? Voor mijn part moge hij in vrede rusten. Op het Campo Santo te St.-Amandus. In het gezelschap van zo menig heel wat meer verdienstelijke medeburger.

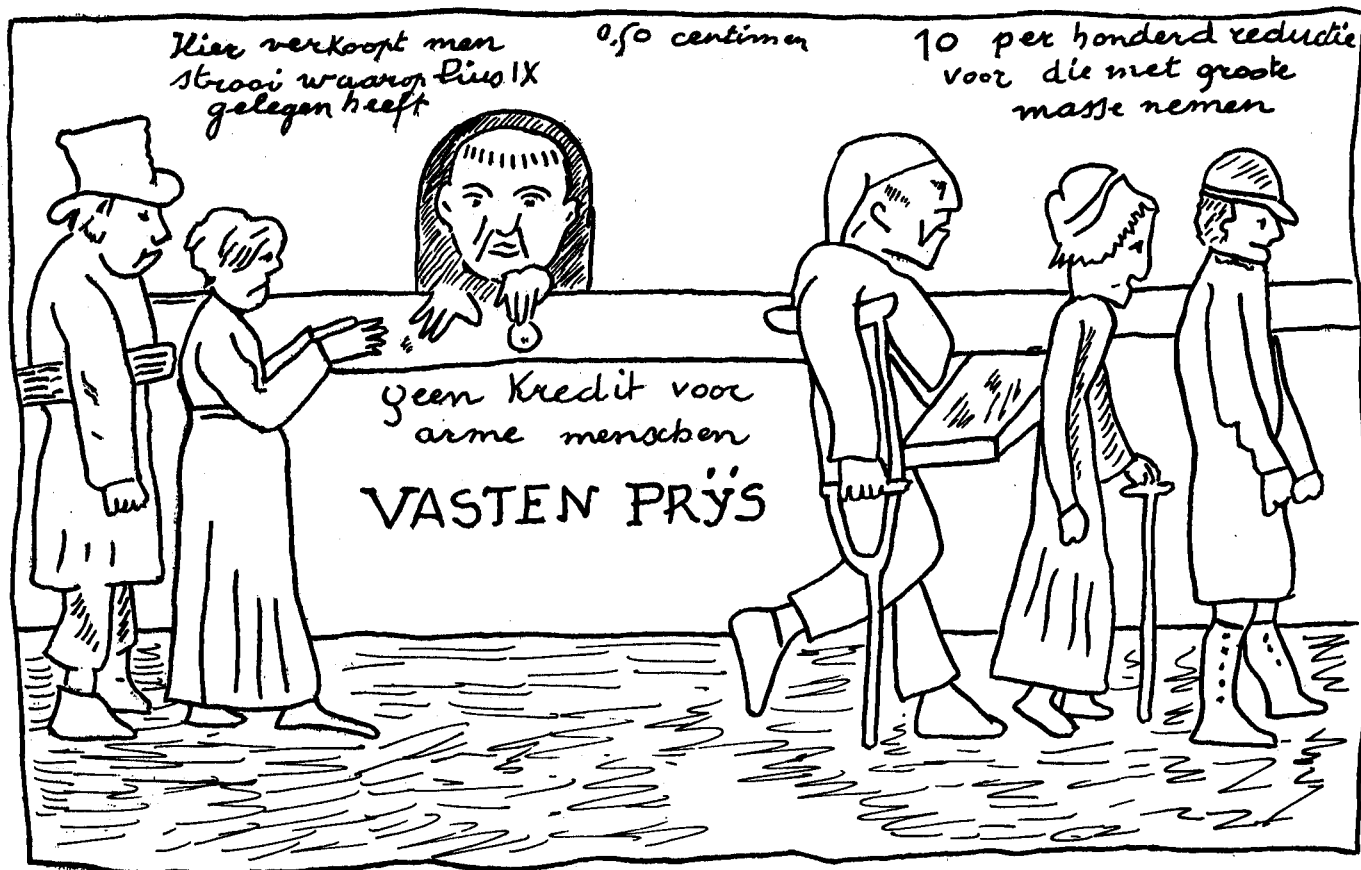
Bij wijze van epiloog moge nog een enkel woord gezegd worden over de man die per slot van rekening gedurende lange jaren de rechter arm van de Baard geweest is : Emile.

In 1880 of daaromtrent verhuisden de echtparen Eugène en Emile naar de Keizerstraat, later Brusselsche Straat, tegenwoordig Brusselsepoortstraat genoemd, Eugène steeds vergezeld van zijn oude, en Emiel van zijn nieuwe boeken. Nauwelijks twee jaar daarop rolde laatstgenoemde zijn matten op om zijn koopwaar in een huis aan de Kuiperstraat onzaliger nagedachtenis (Mast en Danneels !), nu Vrouwebroersstraat genoemd, te gaan etaleren. Niet voor eeuwig evenwel, want in 1885 ontmoeten we hem in de Korte Meire, nu Korte Meer, waar hij, zoals we reeds mochten aanstippen, huisbewaarder-uitbater-herbergier was van de Sodaliteit. In 1889 zegt hij - hoe kan het anders ! - de Kleine Meire vaarwel om zijn tenten te gaan opslaan in het Park van de Citadel. In 1894 luidt zijn adres Fortstraat (nu Montereystraat) nr. 43. Wat hij in en om het Park uitgespookt heeft is een duister geheim gebleven. Zonder enige twijfel heeft hij daar potten, pitten en tsoorkens Gentse uitzet getapt want als hij in 1897 naar de Bennesteeg nr. 7 trekt is het om ook daar aan de tapkast te staan. Na de dood van zijn vader die inmiddels bij hem komen inwonen is, draait hij de bierkraan dicht en wordt hij handelaar in oude boeken. Natuurlijk zult u zeggen. Inderdaad.

Het huis aan de Bennesteeg bewoonde hij niet alleen. Ook het gezien van een van zijn twee zoons, Georges, was er metterwoon gevestigd. Dat gezin heb ik als kleine jongen zeer goed gekend, Emiel ook maar niet zo persoonlijk. Toenmaals (1908 en daarna) was deze laatste aan het Nieuw Circus verbonden als regisseur. En omdat mijn vader vrije toegang had tot dat circus heb ik hem (ik bedoel Emiel) dikwijls op alle mogelijke plaatsen van het gebouw in actie gezien. Met zijn kroeskop en zijn onafscheidelijke pince-nez was hij iemand die u niet ongemerkt kon voorbijgaan. Het voor het voetlicht verschijnen was iets dat hem als aankondiger-presentator uitstekend afging. Als 't nodig bleek zag hij er zelfs geen graten in een of andere bijrol te vervullen in de "revues" die elk jaar op het programma stonden.

Emiel bewoonde een gedeelte van de beneden- en een ander van de eerste verdieping. De voorplaats gelegen aan de rechterkant van de ingang deur - ik weet niet sedert wanneer in een garage getransformeerd -, de enige kamer van 's mans "half huis" die ik ooit vermocht in ogen-schouw te nemen maar niet te betreden, leverde een overgetelijke aanblik op : een rommelige opeenstapeling van oudekleerkopersspullen met overal, op de tafel, op al de aanwezige stoelen en de enkele niet gloednieuwe meubelen, en, natuurlijk, op de grond, oude boeken en door middel van touwen bijeengehouden pakken drukwerk. U hebt het goed geraden : Eugène's nog niet aan de man gebrachte nalaten-

DE WINKEL volks bedriegerij



Prent ontleend aan "Den Bessem" Wekelijksch Blad voor alle Klassen, Liberaal in hart en ziel. Verkiezing van 11.6.1878. De ondertitel luidde: "Ik neem den bessem vast. Zet hem niet eer aan kant. Tenzij de laatste Paap. Loope uit ons Vaderland."

schap. Zoals gezegd was ik meer thuis twee-hoog dan op de andere verdiepingen, het is te zeggen waar zoon Georges met vrouw en dochtertje gehuisvest waren. De ruimste kamer had de man, die een amateur-beeldhouwer was, als atelier ingericht. In de ogen van een argeloze achtjarige knaap een onooglijk-vuile boel : een gedeeltelijk met potaarde gevulde zinken bak en zekerlijk 3 hoge van onder tot boven met het bruine goedje besmeurde houten statieven, met name de dragers van in "mes" natte dweilen gewikkelde klompen potaarde die geduldig - dat moest wel - op een verder behandeling stonden te wachten. Weken lang bracht ik in dat atelier een flink deel van mijn zaterdagnamiddagen door om er voor beeldhouwer Vander Meulen te poseren. Ik herinner mij dat ik eens met moeder naar een expositie van door Georges uitgevoerde werken gaan kijken ben, maar meer dan een vaag beeld van dat bezoek heb ik eerlijk gezegd niet overgehouden. Waren daar in brons gegoten of in hout gebeitelde beelden te zien ? Ik weet het niet.

NOTEN

- (1) Voor alle Oude Volkeren was de BIJ het symbool van de ijver en van nog een boel andere hoedanigheden. Voor de Egyptenaren, de Hittiten, de Babyloniërs, de Grieken. Van deze laatsten leerden de Goten (Zwarte Zee) het zinnebeeld kennen. De Franken leerden het van de Goten, met name de Frankische koning Childerik I die in 481 in zijn "Rijkshoofdstad" Doornik overleed. Toen zijn graf in 1653 geopend werd vond men een fameuze schat van de kostbaarste juwelen waaronder ruim 300 massief gouden (natuurlijke grootte) BIJEN die naar alle waarschijnlijkheid op de mantel van de koning gezeten hadden. Niet meer dan twee van die sieraden zijn bewaard gebleven (Parijs). Napoleon die vanzelfsprekend op de hoogte was van het bestaan en het gebruik van die bijen liet zijn staatsiemantel (keizerskroning op 2 dec. 1804) met een groot aantal geborduurde gouden bijen bezaaien. Het is van deze geborduurde bijen dat er in de tekst sprake is.
- (2) SODALITEIT is een onbestaande Nederlandse naam, SODALITE een onbestaande Franse. Beide werden ontleend aan het Latijnse SODALICIUM dat kameraadschap, vriendschap, verbond betekent. In 1649 trokken de Jezuïeten die sedert 1581 aan de Volderstraat gevestigd waren, aan de Kleine Meer een aan hun klooster palend gebouw op dat ze vanaf 1650 gebruikten om er hun feesten te geven : pruisuitreikingen aan de leerlingen van hun College; toneelvoorstellingen (Latijnse, Franse, Nederlandse) gegeven door diezelfde leerlingen; concerten, balletten, enz.
Ook twee jeugdverenigingen, een voor jongelingen, de "Minderjarige Jongheid der SODALITEIT van het Kindeken Jesus" en een voor meisjes, de "SODALITEIT der Jonge Dochters van den Catechismus" maakten van de feestzaal gebruik om er hun treur- en blijspelen op te voeren. Het duurde niet lang of de man in de straat ging het gebouw noemen naar de naam van de jeugdverenigingen. Ook na de opheffing van de Jezuïetenorde en de verbeurtverklaring van

het klooster bleef men de Sodaliteit als feestzaal bezigen en dit tot 1889 toen men overging tot de sloping van het gebouw. Op de aldus vrijgekomen plaats verrees weldra een nieuwe woning, waarin de Rijksuniversiteit in 1965 het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen inrichtte.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

E. Voordeckers, Bijdrage tot de Geschiedenis van de Gentse Pers, Leuven, 1964

Zo kwam Gent van de pers, Gelegenheidsblad, Gent 1974

Catalogus van de Tentoonstelling "Gentse drukwerken uit de verzamelingen van het Gentse Museum voor Volkskunde", Gent, 1974

Joz. van Hoorde, Eene Bladzijde uit de Geschiedenis der Dagbladpers, in "Zon-
dagsblad", Bijblad van Vooruit, 5 maart 1916

F. Vandenhole, Inventaris van Nieuws-, Vak- en Kiesbladen, Gent, 1967

Pr. Claeys, Verzameling Kiesbladen, Universiteitsbibl., G 19590

Pr. Claeys, Les Frères d'Armes de l'Empire, in Notes et Souvenirs, I, XXXIII

Pr. Claeys, La "Sodalité", in Notes et Souvenirs, II, IX

L. M. (Louis Maeterlinck), Les Napoléonistes gantois, in La Flandre libérale,
18-2-1905

Emile Vander Meulen, Terechtwijzing op art. van L.M., in La Flandre libérale,
25-2-1905

Bevolkingsregisters van St.-Amandsberg

Wegwijzers van Gent

M.V.W., Mijmeringen rond een vergeelde Nieuwjaarskaart, in Palmarès, april 1971.

M. VAN WESEMAEL

DE HEUVERPOORT

In de stadsrekeningen van het begin van de 14^o eeuw wordt deze poort aangeduid onder de naam Overpoorte, Oeverpoorte, Hoverpoorte, Sint-Pieters. In de 15^o eeuw noemt men ze Heuverpoorte. De Franse vertaling Porte de la Colline kwam in 1812 in toepassing van het reglement, waarbij de namen van straten, kaaien, bruggen en pleinen in het Frans moesten vertaald worden. De bedienden, belast met de vertaling kenden niet of onvoldoende het Vlaams. Ze wisten evenmin, dat in de spreektaal in plaats van "over" "heuver" werd uitgesproken. Bij voorbeeld : Heuverdeken voor Overdeken, Heuverste voor Overste. De vertalers dus dachten, gezien de poort zich bevond